

УДК 342.951:351.74:347.965.4](477)

Роман Юрійович КОВАЛЬОВ,

начальник Департаменту документального забезпечення

Національної поліції України, здобувач Національної академії внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-3526-7939>

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ПРАЦІВНИКАМИ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ АДВОКАТСЬКИХ ЗАПИТІВ

Конституцією України передбачено, що для надання професійної допомоги в Україні діє адвокатура (стаття 131²). Зважаючи на це, обов'язково має бути створений ефективний адміністративно-правовий механізм гарантування незалежності адвокатури в Україні, вироблено правові засади здійснення адвокатської діяльності та алгоритм діяльності органів державної влади щодо дотримання вимог законодавства під час розгляду адвокатських запитів.

Враховуючи те, що органи поліції безпосередньо взаємодіють з органами адвокатури під час виконання покладених на них обов'язків щодо забезпечення охорони та захисту прав і свобод громадян, законних інтересів суспільства та держави, важливого значення набуває приведення діяльності працівників органів та підрозділів поліції у відповідність до положень Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 15.08.2012 № 5076-VI та мінімізація випадків порушень поліцейськими процедури розгляду адвокатських запитів. У результаті це створить для усієї адвокатської спільноти умови для активного використання наданих законодавством повноважень та притягнення до юридичної відповідальності осіб, що створюють перешкоди законній адвокатській діяльності.

З цією метою 13.04.2019 р. було розроблено Методичні рекомендації щодо порядку розгляду адвокатських запитів (далі – Методичні рекомендації). Вказані рекомендації затверджені рішенням Ради адвокатів України з метою недопущення порушень прав адвокатів при здійсненні ними адвокатської діяльності та дотримання самим адвокатами законодавства при зверненні до органів та підрозділів поліції [1]. Розглянемо коротко основні моменти, що викладені у методичних рекомендаціях з метою отримання вичерпного уявлення про особливості прийняття працівниками органів поліції адвокатських запитів.

У Методичних рекомендаціях особлива увага приділяється:

- упорядкуванню процедури надання адвокату інформації та копій документів, отриманих під час здійснення кримінального провадження;
- строкам розгляду таких запитів;
- способам подачі адвокатського запиту;
- вимогам до свідцтва про заняття адвокатською діяльністю, зокрема ордера, який генерується в онлайн-режимі;
- процедурним питанням розгляду адвокатського запиту;
- роз'ясненню права адвоката на отримання інформації та документів у кримінальних провадженнях відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, законів України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та «Про доступ до публічної інформації»;
- встановленню розміру фактичних витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на публічну інформацію, розпорядником якої є Національна поліція України;
- визначенню можливих причин відмови в наданні інформації на адвокатський запит;
- процедурним питанням притягнення до відповідальності за недотримання вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 15.08.2012 № 5076-VI.

Відповідно до ч. 2 ст. 45 Кримінального процесуального кодексу України захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого є Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю [2].

Підставою для підтвердження повноважень адвоката, у тому числі як захисника у кримінальному провадженні, є: 1) свідцтво про право на заняття адвокатською діяльністю; 2) ордер, договір із захисником або доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги (ч. 1 ст. 50 Кримінального процесуального кодексу України). У разі відсутності вказаних документів особами не має права відправляти адвокатських запит.

Що стосується організації роботи органів та підрозділів поліції у сфері роботи із запитами на інформацію, відшкодування фактичних витрат на копіювання та друк документів, то з метою упорядкування вказаної процедури 07.02.2017 р. було прийнято Наказ МВС України «Порядок прийому, реєстрації і розгляду запитів на публічну інформацію, розпорядником якої є Національна поліція України, та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання і друк документів у Національній поліції України» № 95 (далі – Порядок).

У даному Порядку врегульовано порядок прийому, реєстрації і розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання і друк документів у центральному органі управління поліцією, мікререгіональних територіальних органах Національної поліції України, їх відокремлених підрозділах, територіальних органах поліції, їх структурних та відокремлених підрозділах, закладах та установах, що належать до сфери управління Національної поліції України, забезпечення можливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів та підрозділів поліції щодо надання або відмови в наданні інформації за запитом на інформацію та з метою реалізації права кожного на доступ до публічної інформації [3].

В системі органів та підрозділів Національної поліції України безпосередня організація і забезпечення доступу до публічної інформації та організація спеціальних місць для роботи запитувачів з документами чи їх копіями покладається:

а) у центральному органі управління поліцією – на відділ забезпечення доступу до публічної інформації Департаменту документального забезпечення;

б) в органах та підрозділах поліції – на посадових осіб, відповідальних за організацію доступу до публічної інформації.

У разі якщо запитувана інформація належить до сфери діяльності двох або більше органів чи підрозділів поліції, такі запити на інформацію подаються працівниками Департаменту документального забезпечення та відповідальними особами за організацію доступу до публічної інформації на розгляд керівництву органу чи підрозділу поліції для визначення головного виконавця.

Запити, що надійшли безпосередньо на адресу структурних підрозділів центрального органу управління поліцією, міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, їх відокремлених підрозділів, територіальних органів поліції, їх структурних та відокремлених підрозділів, закладів та установ, що належать до сфери управління Національної поліції України, приймаються, реєструються у відповідних журналах або системі електронної реєстрації та в день отримання запиту після його реєстрації подаються на розгляд керівництву цих органів чи підрозділів [4].

У разі, якщо орган чи підрозділ поліції, який не володіє запитуваною інформацією, але йому відомо, хто нею володіє, в обов'язковому порядку надсилається відповідний запит розпоряднику інформації з одночасним повідомленням про це запитувача. У такому разі відлік строку розгляду запиту на інформацію починається з дня отримання запиту належним розпорядником.

Що стосується здійснення контрольних заходів за своєчасністю розгляду органами та підрозділами поліції адвокатських запитів, що їх здійснення покладається на відділ забезпечення доступу до публічної інформації Департаменту документального забезпечення, посадових осіб, відповідальних за організацію доступу до публічної інформації, а також безпосередньо керівників органів та підрозділів поліції, до яких надійшли запити та які здійснюють їх розгляд.

Для відповіді за адвокатський запит законодавством відведено п'ять робочих днів з моменту отримання запиту (його реєстрації). Існують виключення, за якими такий термін може бути подовжений:

1) адвокатський запит стосується інформації з обмеженим доступом і копій документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом;

2) адвокатський запит стосується надання значного обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних.

У таким випадку термін для надання відповіді на адвокатський запит може бути подовжено до двадцяти робочих днів з обов'язковим наданням адвокату обґрунтованої відповіді протягом п'яти робочих днів з моменту отримання запиту.

Процедурні питання, пов'язані з наданням інформації з обмежених доступом регулюються положеннями законів України «Про інформацію», «Про державну таємницю», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних». Що стосується адвокатських запитів стосовно відомостей, що становлять службову інформацію в системі органів та підрозділів поліції, то порядок її надання регулюється нормами Наказу Національної поліції України «Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України» від 12.10.2018 № 945.

Підсумовуючи викладене вище, слід наголосити, що надання адвокатом кваліфікованої правової допомоги неможливе без реалізації права адвоката на запит. У зв'язку з цим важливого значення набуває вироблення адекватного механізму своєчасного реагування посадових осіб органів та підрозділів поліції, яким таких адвокатський запит надіслано; роз'яснення органам та підрозділам поліції процедури проходження адвокатських запитів, у тому числі відповідальності за ненадання, несвоєчасне або неповне надання інформації за таким запитом; створення умов для надання своєчасних відповідей на адвокатські запити; розслідування фактів необґрунтованої відмови у наданні відповіді на адвокатський запит; упорядкування процедури притягнення до відповідальності посадових осіб органів та підрозділів поліції за порушення процедури надання відповіді на адвокатський запит.

Список бібліографічних посилань

1. Методичні рекомендації щодо порядку розгляду адвокатських запитів : затв. рішенням Ради адвокатів України від 13.04.2019 № 59 // Рада адвокатів Чернігів. обл. URL: <http://advokatrada.org.ua> (дата звернення: 20.10.2019).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 20.10.2019).

3. Порядок прийому, реєстрації і розгляду запитів на публічну інформацію, розпорядником якої є Національна поліція України, та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання і друк документів у Національній поліції України : затв. наказом МВС України від 07.02.2017 № 95 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-17> (дата звернення: 20.10.2019).

Одержано 21.10.2019